

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

“ESARETİN BEDELİ”

Danışman Öğretmen: Şule Kaynar

Öğrencinin Adı: Anıl Taylan

Öğrenci Soyadı: ÖNER

IB Diploma No: 001129-0097

Sözcük Sayısı: 3730

Araştırma Sorusu: Bekir Yıldız'ın "Halkalı Köle" adlı yapıtında aile kurumunun odak figür üzerindeki etkisi hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ÖZ

Uluslararası Bakalorya Programı, Türkçe A dersi Türk Dili ve Edebiyatı alanında ele alınan bu tezde, Bekir Yıldız'ın "Halkalı Köle" adlı yapıtında ismi verilmeyen odak figürün var oluş sorunsalı neden ve sonuçlarıyla incelenmiştir. Bu tezin amacı, bireyin yaşamında aile ve evlilik kurumu ile üstlendiği sorumlulukların ve edindiği değer yargılarının, zaman içerisinde kişiliği ile ters düşerek onu bir var oluş sorununa itmesini incelemektir. Giriş bölümünde odak figürün var oluş sorununda kendisi ve toplum ile çatışmasının rolü açıklanacaktır. İçeriği iki bölümden oluşan bu tezin birinci bölümünde bireyin kendisi ile çatışması; sorumluluk, sorgulama ve kaçış süreci üzerinden açıklanırken ikinci bölümünde ise bireyin toplum ile çatışması; aile kurumu ve toplum ile çatışması üzerinden incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise odak figürün var oluş sorunu üzerinde etkili olan ve içerik bölümünde açıklanan etkenlerin duygu durumu ve yaşamı üzerindeki etkisi açıklanacaktır.

(132 Sözcük)

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
1. Giriş	3
2. Bireyin Kendisiyle Çatışması	5
2.1. Sorumluluk	5
2.2. Sorgulama	7
2.3. Kaçış	9
3. Bireyin Toplumla Çatışması	11
3.1. Aile Değerleriyle Çatışma	11
3.2. Toplum Düzeniyle Çatışma	14
4. Sonuç	16
5. Kaynakça	17

1. Giriş

Bekir Yıldız'ın "Halkalı Köle" adlı yapıtında anlatıcı rolünde yer alan ve isimi verilmeyen odak figürün var oluş sorunu ele alınmaktadır. Odak figür, sorumluluk almaktan hoşlanmayan, yaşadığı ülkenin toplum düzenini ve yaşayış biçimini beğenmeyen bununla birlikte zaman zaman bununla ters düşen bir yapıya sahiptir. Yapıt boyunca odak figür hem kendisi hem de üyesi bulunduğu toplum ve onun yaşayış düzeni ve kurumlarıyla çatışma halindedir. Bireyin kendisi ile çatışmasında evlilik kurumunun rolü büyüktür. Odak figür başta bir kaçış yolu olarak gördüğü evliliğini yirmi yıl devam ettirmiştir. Bu süreçte evlilik kurumu gereği farklı bireylere karşı farklı sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sorumluluklara örnek olarak; ailesine karşı olan maddi sorumluluk ve babasının ölümünden sonra annesine karşı olan manevi sorumluluk verilebilir. Zaman içerisinde bu sorumluluklar onun yaşayış biçimini değiştirmeye başlamıştır. Bu durum odak figürün sorumluluk almaktan hoşlanmayan yapısı ile birlikte mutsuz ve karamsar olmasına yol açmış, onu bir sorgulama sürecine itmiştir.

Tezin ilk bölümünde odak figür üzerinden yapıtta bireyin kendisi ile çatışması, sorumluluk, bundan doğan sorgulama ve bunların odak figürü ittiği kaçış üzerinden işlenecektir. Yapıtta odak figürün sorgusunun temel sebebi sorumluluklarıdır. Sorumluluklardan doğan bu sorgulama yapıt boyunca varlığını sürdürür. Odak figür çok sevdiği eşi, annesini evden kovmak istemesi ile bir sorgulama sürecine girer. Bu süreçte, evliliğin çok sevdiği eşini değiştirdiğini, kendisine kaldıracabileceğinden daha fazla sorumluluk yüklediğini ve bu durumdan yorulduğunu fark eder. Bunun yanı sıra odak figür ilerleyen süreçte ailesinin diğer fertleri ile kurduğu ilişkiyi ve onların başka figürler ile kurduğu ilişkileri de sorgulamaya başlar. Bu ilişkileri benzer figürler ile kurduğu kendi ilişkileri ile karşılaştırmaya başlar. Bu duruma örnek olarak; odak figürün oğlu ile ilişkisini babası ile ilişkisiyle karşılaştırması verilebilir. Odak figürün bu ve buna benzer sorguları onu daha karamsar duygulara ve düşüncelere iter. Bu bağlamda odak figür bu durumdan bir kaçış yolu

arar. Odak figürün yaşamı ve sorumlulukları hakkındaki sorgusunda içinde bulunduğu duruma bir çözüm bulamamış, bu durum onu bir kaçış yolu aramaya yöneltmiştir. Odak figürün kaçışına örnek olarak evlilik dışı ilişkisi verilebilir. Odak figür, içinde bulunduğu durumdan bir kaçış yolu olarak gördüğü sevgilisinin yanında tekrar kendini bulduğunu ve uzun süredir yaşamadığı duyguları yeniden yaşadığını düşünür. Bunun yanı sıra odak figürün, evinden ayrılıp tek başına yeni bir eve çıkması da kaçışı adına yaptığı bir davranıştır. Odak figür bu yolla kendini yeniden keşfettiğine ve kendini yeniden bulduğuna inanır.

Bunun yanı sıra odak figürün var oluş sorununda toplum ile çatışmasının etkisi ise tezin ikinci bölümünde işlenecektir. Bu bölüm bireyin aile kurumu ile çatışması ve toplum düzeni ile çatışması olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir. Bireyin aile kurumu ile çatışmasında bireyin aile bireyleriyle olan ilişkilerini sorgulayışı görülebilir. Sorguladığı bu ilişkilerden bazıları; karı-koca, anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkileridir. Odak figür, yapısı gereği toplum düzenindeki kurumların birçoğuna güvenmemekte ve toplum düzenine pek çok açıdan karşı çıkmaktadır. Odak figürün yapıt boyunca pek çok davranışından bu durum gözlenebilir. Örneğin, odak figür ve eşinin üçüncü çocuğu istememelerinde, odak figür ve eşinin bir dönem Almanya'da çalışmış olması etkilidir. Almanya'da yaşamak onlara yeni bir bakış açısı kazandırmış ve oranın düzenine alışmışlardır. Bir süre sonra Türkiye'ye döndüklerinde aynı düzeni bulamamaları onlara burada çocuk büyütmenin zor olacağını düşündürmüştür. Odak figürün toplum düzenine karşı olan tutumu yapıtta bahsedilen politik görüşünden de anlaşılabilir. Odak figür yapıtta sıkça kendini devrimci olarak adlandırmakta ve sıkça toplum düzenini eleştirmektedir. Odak figürün var oluş sorununda, baskısını hissettiği toplumsal yargılar ve evlilik kurumuna bakış açısının etkisi vardı. Bunun yanı sıra kendisi ile çatışmasının gerekse toplum düzeni ile çatışmasının da bu durumda rolü büyüktür. Bu çatışmalar odak figürü sorgulamaya ve bu sorgulama da onu var oluş sorununa iter.

2. Bireyin Kendisi İle Çatışması

2.1. Sorumluluk

Yapıtta "Sorumluluk" kavramı, adı verilmeyen odak figür anlatıcının var oluşunda temel oluşturan bir kavramdır. Odak figür, yapıtın olay örgüsü boyunca bu kavramla iç içe olmuştur. Anlatıcı kişinin sorumluluk anlayışının oluşmasındaki temel faktörlerden birisi de babasıdır. Babasının hayatı boyunca onlar için çalıştığını gözlemleyen figür, yapıt sürecinde bu durumu pek çok kez yinelemektedir.

"Yanımda oturan, karım olacak az sonra. Sen nerdeydin baba? Nikahıma neden gelmedin? İstanbul'dan Eskişehir'e gelecek paran yokmuş. Kim inanır buna. Bilmez miyim ben seni? Çocukların için neler yapmıştın? Öldüğün gün bile, çalışmaktan dönmemiş miydin?" (Yıldız, s.7)ve " (...) ölüsüne bile kendi parasını harcayan sen, isteseydin gene de gelirdin nikahıma." (Yıldız, s.8).Hatta babasının öldüğü gün bile işten gelmiş olması odak figürü derinden etkilemiş ve odak figür babasının bu azmini örnek almıştır,"Babam gibi öleceğim gün de çalışırım." (Yıldız, s. 24)ve "Ben babama benzer idim..." (Yıldız, s.26)

Odak figür babasının yaşamı boyunca ailesi için çalışmasını kendisine örnek almış fakat ilk çocuğunun doğumuna kadar bu anlamda bir sorumluluk almamıştır. *"Bir buçuk yıl önce ayrıldığım baba ocağına döndüm. Anamın babamın ellerini, dönüşümde bir değil üç kişi öptük. Ben, karım, baldızım" (Yıldız, s.14).* İlk çocuğunun doğumu ile anlatıcı çalışmak için bir neden bulmuş bu durum çalışmak için azmini arttırmıştır, *"... beni kızıma karşı kızımı dünyaya karşı utandırmayın (...) Patron bir ara matbaaya uğradığında 'İşimiz var mı?' diye sordum. 'Var' dedi (...) 'Mesaiye kalabilir miyim?' " (Yıldız, s. 17) .* Odak figür çocuğunun doğumu ile onu hayatının merkezine almış ve onun için çalışmıştır. *"Biz çocuklarımıza düşkünüz işte. Yeter ki büyüsünler, yeter ki, bir gün yuvadan uçtuklarında ellerimi öpsünler."*

(*Yıldız, s.24*). Bunun yanı sıra odak figür ailenin geçimini sağlamayı kendine görev edinmiştir. "*Olur hanım. Kızımıza Avrupa mamaları alırım. Çalışması benden büyütmesi senden.*" (*Yıldız, s.23*). Odak figür, ailesinin geçim sıkıntısını gidermek için Almanya'ya çalışmaya gitmiştir. Almanya'da çalışarak kazandığı parayı ülkesine, eşine, çocuklarına ve ailesine göndermiştir. Bir süre sonra karısı ve çocukları da kısa süreliğine Almanya'ya taşınmıştır. Yapıtta bu dönem ailenin en mutlu olduğu dönem olarak nitelendirilebilir. Anlatıcı figürünün eşi Almanya uzamında ailesine maddi anlamda katkıda bulunabilmekte ve çocuklar ile ilgilenmek zorunda kalmamaktadır. Ayrıca odak figür geçimi sağlama sorumluluğunu eşiyile paylaştığı için yükü azalmıştır. Bu durum ailenin mutluluğuna bir sebep olarak gösterilebilir.

Anlatıcı figürünün bir diğer sorumluluğu da annesine karşı hissettiği sorumluluktur. Anlatıcı, annesinin babasının ölümünden sonra kendi geçimini ve bakımını sağlayamayacağı düşüncesiyle annesini kendi ailesine dâhil etmiştir. Bu durum annesine karşı bir sorumluluk hissettiğine bir kanıt olarak gösterilebilir. Ayrıca anlatıcı figürü annesinin ona baba yadigârı olduğunu ve ona bakmanın bir görev olduğunu düşünmektedir. Bununla birlikte odak figürünün annesinin hiçbir zaman para kazandığına ve kendi ihtiyaçlarını kendi parasıyla giderdiğine tanık olmayışı onda bu sorumluluk bilincinin oluşmasında son derece etkili olmuştur. "*Biz ağlamaya oturduğumuzda da, doktor parasını istemişti. Benim, anamın parası yetmemişti, doktorun istediğine...*" (*Yıldız, s.8*). Odak figürün yapıt boyunca pek çok kez kayınvalidesinin nasıl kendine gelir sağladığına değinmesi, onu belli noktalarda annesiyle kıyasladığını göstermektedir.

"*Ama onun asıl beklediği, korkusu, öldüğünde, ölüsünün parasızlıktan ötürü çürüyüp leş gibi kokmaması için, ele geçirmek istediği, boşalan rakı şişesidir (...) Boş şişeler o zamanlar on para, yirmi para, bir kuruş...*" (*Yıldız, s. 12*)

2.2. Sorgulama

Yapıtta sorgulama durumu odak figürün var oluşunda büyük bir role sahiptir. Odak figür, yapıt sürecinde sürekli bir sorgu içindedir. Bu sorgulayışında, yüklendiği sorumluluk duygusunun da büyük rolü vardır. Figürün yaşlanmasının da etkisiyle artan sorumlulukları ona ağır gelmiştir. *"Önceleri, koşulduğum arabalarda, salt karım vardı. Yıllar geçtikçe, koşulduğum araba, bir ağırlaştı, bir ağırlaştı ki..." (Yıldız, s.145)*. Bununla beraber odak figür yüklendiği bu büyük sorumlulukları artık taşıyamaya başlamıştır. *"Beni sevenler, sevginiz adına, canımı adadıklarım, derim ki, yaşlılar ve çocuklar kalsın arabada, hiç olmazsa gençler insin aşağıya..." (Yıldız, s.145)*. Bu durum odak figürü niçin kendini bu kadar yorduğuna, neden sürekli çalışmak zorunda olduğunu ve bir gün bu çalışmasının karşılığını minnet olarak alıp alamayacağını sorgulamaya itmiştir. *"Bir güne bir gün, babalarının hatırı için mezarın başına gelip yedikleri fındık aşkına, mezardaki otu böceği temizlerler mi?" (Yıldız, s. 28)*.

Odak figürün, sorgusunda ailesinin de büyük rolü vardır. Öncelikle babasının başına gelenleri gözlemlemesinin etkisi büyüktür. Anlatıcının babasının kalabalık bir haneye tek başına bakmak zorunda kalmış olması ve öleceği güne kadar bu durumun böyle devam etmesi odak figürü büyük ölçüde etkilemiştir. Babasının öldüğü gün hiçbir çocuğunun onun yanında olmayışı da bu sorgulamayı tetikleyen bir neden olmuştur. *"Sen altmış iki yaşında çalışmaktan döndüğünde, biz çocukların neler yapıyordu? Kimimiz okuyor, kimimiz evlenmeye hazırlanıyordu. " (Yıldız, s.7)*. Bununla beraber Anlatıcının eşyle annesi arasındaki anlaşmazlıklar da onu bu sorgu sürecine sokan etmenler arasındadır. Anlatıcı, Almanya'da çalışmaya gittiğinde, eşi, annesi ve çocuklarını Türkiye'de bırakmıştır. Odak figür, yanlarında değilken annesi ile eşi arasında sorunlar çıkmaya başlamış ve ikisi arasındaki ilişki kopma noktasına gelmiştir. Anlatıcının annesi, karısı için oğluna ve gelinine yardımcı olan "anne" figürü, *"Sağ ol. Öğrettiklerinle bin yaşa. Benim anam sensin artık." (Yıldız, s.21)*, her şeye karışan "kayınvalide" figürüne dönüşmüştür. Bu durum odak figürü ne kadar rahatsız etse de

ikisi arasındaki ilişki tamamen yıkılına kadar müdahale etmemiş, bu konuyu geçiştirmiştir. Buna karşın eşi, annesini evden kovmayı teklif edince, annesine karşı olan sorumluluğunu yerine getiremediği düşüncesini yaratmıştır. Eşiyle annesinin kötüleşen ilişkisi, odak figürü iki çok sevdiği insan arasında kalan ve seçim yapmak zorunda bırakmıştır. Anlatıcı figürü ise orta yolu seçip herkesi mutlu etmeye çalışmıştır. "*Gerçekçi olalım, anasını kovan, karısını da kovar günün birinde. Sevgi, birbirine kapalı odalar gibi değildir ki, şu oda açılınsın, şu oda kilitlensin...*" (Yıldız, s.38). Buna karşın anlatıcının yeni evlerinin tapusunu eşinin üzerine yapması ile eşine uzun zamandır beklediği bir hak olan, kayınvalidesini evden kovma hakkını sağlamış ve eşi de kısa süre içerisinde odak figürün annesini evden kovmuştur. Bu durum ileride odak figürün, "kaçış" arayışında büyük rol oynayacaktır.

Odak figürün sorgusunun bir diğer sebebi de çocuklarıdır. Öncelikle en büyük çocuğu, büyük kızının kendisine ve annesine saygı duymadığı düşüncesi anlatıcıyı bir iç sorguya iter. " (...) '*Senin de anan batsın...*' " (Yıldız, s.100) kızının bu sözleri ile odak figürün kalbi kırılır ve böylece çocukları hakkında sorgulaması başlar; "*Bu ses kimin sesiydi? Gerçekten kızımın, kızıl saçlı torunun sesi miydi?*" (Yıldız, s.100). Bu olayı takiben oğlunun, bir gece yeni taşındığı evi arkadaşlarıyla basması bu iç sorguyu daha da büyütür; "*Dertleşirdi benimle... Sevgililerini anlatırdı kimi kez de... Arkadaşlığımızın hatırı için yapmamalıydı bunu bana.*"(Yıldız, s.106). Odak figür tüm bu iç sorgusuna karşın çocuklarını hiç suçlamaz ve hep bu durum için başka sebepler arar; "*Onu böylesine kuran kimdi? Ana sevgisi mi? Anasının terk edilişi mi?*"(Yılmaz, s.106) ve "*Yoksa, anasından kızımıza geçen, ta Çapa'da, yıllar önce karımın haykırışının bir uzantısı mıydı?*" (Yıldız, s.100). Buna karşın eşinden boşanmak istediği zaman, eve gönderdiği avukatı eşiyile konuşurken çocukların müdahale edip ona destek çıkmamalarına çok kırılır.

" '*Hiçbir şey konuşmadılar mı? Söz konusu olanlar anamızdır, babamızdır diye...*'
(...)'*Bakın sözüm ona beni sevenler, benden bu kadar. İnançla değil sorumluluk duygusunun*

kaçınılmazlığıyla, bundan sonra arabanızı arkadan iteceğim" (Yıldız, s.148). Odak figür, ailesine kırılmasına karşın onlara karşı olan sorumluluklarından vazgeçemez. Bu durum onu sıkıntıya soktuğu için yaşadığı hayattan kaçmak ister.

2.3. Kaçış

Yapıt boyunca odak figürün aldığı sorumluluklar ve sorgulamaları, onu bu yoğunluktan bir çıkış, bir kaçış bulmaya iter. Odak figürün yapıtta bir olgudan bir şeyden kaçmak adına yaptığı birkaç iş vardır. Bunlardan ilki sevgiyi aramaktır. Odak figürü tüm sorumluluklarından ve sorgulamalarından kaçmak için uzun zaman önce kaybettiğini düşündüğü sevgiyi aramaktadır. Uzun zaman önce karısının annesini evden atmasıyla kaybettiğini düşündüğü "sevgi" duygusunu aramaktır. Odak figür için "sevgi" kavramı olumlu bir olgu olarak yapıttaki üç figür ile özleşir. Bu figürlerden ilki annesidir. Yapıtın isimsiz odak figürü, annesine karşı büyük bir sevgi beslemektedir. Bu durum yapıtın farklı noktalarında pek çok kez yineler. Odak figür, annesinin ona ve ailesine bir öğretmen ve bir örnek olduğunu düşünmektedir. Annesinin, ona ve ailesine duyduğu koşulsuz sevgi odak figürün annesine daha da bağlanmasını sağlamıştır.

"Üç kızım, iki oğlum var, dünyada kalan... Onlar da öldüklerinde, olsunlar yanımda... Olsunlar, yeşil kadın (...) Torunlarından en sevdiğin olsun yanında derdi Cebrail. Kimi, kimi diye düşünür durur (...) Düş bu... Utanır, kızarır, terler de saçları bana çeken kızıl saçlı torunum geçsin (...)" (Yıldız, s.65) . Bu bakımdan odak figür bir şeylerden kaçmak istediği zaman hep annesinin yanına gider ya da onu düşlerinde ve hayallerinde görür.

Odak figürün sevgi duygusunu yeniden bulduğu ikinci figür ise en küçük kızıdır. Odak figür için küçük kızı neredeyse hayatındaki her şeyden daha değerlidir. Bu durum odak figürün kimse için eve geri dönmeyi göze almazken, küçük kızının mutluluğu için kararını bir kez daha gözden geçirir. *"İki insan, önemli konularda, hatta herhangi bir konuda bile,*

kendilerini hayvanda ayıran, konuşarak, sorunları çözebilme yeteneğinden yoksunlarsa, dünyaya neden çocuk getiriyorlardı? Çocuk, aralarında çözümlenmeyen herhangi bir konudan daha mı önemsizdi?" (Yıldız, s.119). Odak figür kızını görebilmek için mahalle kenarında bir çalının arkasına saklanarak, insanların onu yadırgamasını göze alarak kızını bekler. Odak figürün kızına karşı duyduğu sevgi doğal ve içtendir. "*Oysa ben sevgiye pusu kurmuştum..." (Yıldız, s.104).* Odak figür sadece kızını görebilmek için kavgalı ve dargın olduğu karısıyla görüşmeyi göze alır, araçlar kullanarak ondan kızını görmeyi talep eder. Küçük kızının mutluluğu için annesiyle birlikte mutluymuş gibi davranan yazarın kızına olan sevgisi burada da görülür.

Odak figürün sevgiyi bulduğuna inandığı diğer bir figür ise sevgilisidir. Odak figür bir gün vapur iskelesinde bir kadın ile tanışır. Kısa süre içerisinde bu iki figür çok şey paylaşır ve birçok ortak yönleri olduğunu fark ederler. Bu ortak yönler birbirlerine yakınlaşmalarına ve birbirlerine aşık olmalarını sağlar. Bu "Sevgili" figürü, odak figürün zor zamanlarında yanında olur. Odak figürün, bu yeni tanıştığı kadına aşık olup eşinden uzaklaşmasının bir sebebi de bu kadının başından geçenleri ve durumunu kendi başından geçenlerle özleştirmesidir.

"(...) yokuşun bir yerinde, benim gibi, arabayla koşulmuş bir köleyle yan yana olduk. (...) Durduk yokuşun başında bir soluk. Üreten iki insanın gülümsemesiyle gülümseyip baktık birbirimize." (Yıldız, s.145). Her iki figürün de hayatlarında büyük öneme sahip olan ve çok sevdikleri babalarını kaybetmeleri de bu ortak noktalardan biridir. Bunun yanı sıra Sevgili figürü, odak figüre uzun süredir hayatında olmadığını düşündüğü aşk duygusunu yeniden yaşama fırsatı vermiştir. Odak figür bu duygu adına evinden ayrılmayı ve ailesini karşısına almayı göze alır.

Odak figürün evden ayrılması kaçış adına yaptığı bir diğer eylemdir. Odak figür, evinden ayrılıp kendi başına yaşama kararı aldığı anda kendisiyle ilgili yeni yönler keşfetmiştir. Anlatıcı, başta evden ayrılmanın ona bir tür özgürlük kazandırdığına inanmaktadır. *"Kendimden neler kaybetmişim meğer... Seslerim varmış benim... Ayak seslerim... Yaşadığımı anlatan, yaşamı fısıldayan soluklarım..." (Yıldız s.97)*. Buna karşın odak figür zaman geçtikçe verdiği bu kararın onu özgürleştirdiğinden çok yalnızlaştırdığına karar verir. *"Sessizlik aslında korkunç olan sessizlik değil, yapayalnızlığımdır." (Yıldız s.2)* . Buna rağmen odak figür hiç evine dönmeyi düşünmemiş ve ailesinden ayrı yaşamayı tercih etmiştir.

3. Bireyin Toplum İle Çatışması

3.1. Aile Değerleriyle İle Çatışma

Yapıtta, Anlatıcı figürünün var oluş sürecinde iç çatışmasının yanı sıra, toplum ve toplumsal değerleriyle çatışmasının da büyük rolü vardır. Bu toplumsal değerlerden ilki evlilik kurumudur. Odak figürün evlilik hakkındaki fikirlerinde çevresinden evlilik hakkında yaptığı gözlemlerin büyük payı vardır. Anlatıcının, çok sevdiği anne ve babasının evliliğinden gördükleri onun evliliğe bakış açısında rol oynar. Anlatıcı, babasının annesiyle evlenmesindeki temel nedenin acıma duygusu olduğunu düşünmektedir. *"Demek anama, 'Kaç,' dedin baba. Düşmanın önünde kaçırdığını aldın sonra. Acıdın mı? Aldın gitti mi?" (Yıldız, s.6)*. Bu yüzden o da evliliğini bu temel üzerine kurmuştur; *"Babasından söz etti. Kronik alkolikmiş. Bakırköy falan... Acıyorum... Tıpkı, babamın anama acıyıp kurtarmak istemesi gibi bir duygu bu." (Yıldız, s.9)*. Anlatıcının bu anlayışının gelişmesinde rolü büyük olan bir diğer evlilik ise eşinin ailesinin evliliğidir. Anlatıcının ailesinin evliliğine karşın, eşinin ailesinin evliliğinin temelinde herhangi bir duygunun varlığından söz edilememektedir. Bu evlilik, kadının erkeğe bağımlılığı üzerine kurulmuş, gerek şiddet gerekse fikir ayrılıklarının fazlaca olduğu bir evliliktir. *"Az sonra kayınpederim olacak öğretmen*

kayınvalidemi dövüyor da dövüyor. Kanlar içinde kadın..." (Yıldız, s.10). " 'Önce karın çıkarısın çarşafını muallim efendi." Karısı molların kızı... 'Olmaz!' diyor. 'Babamdan alırken beni, yüzümü, gözümü, etimi, canımı açmayacağına söz vermiştin bey..." (Yıldız, s.9). Ailesinden gördüğü bu geleneksel evlilik anlayışı, odak figürün eşinin de böyle bir evlilik anlayışı oluşturmasına neden olmuştur. Odak figür, eşiyile yirmi yıl evli kalması onun evliliği artık bireye kaldırabileceğinden daha fazla sorumluluk yükleyen ve katlanması zor bir kurum olarak görmektedir. *"Üçüncü düşmanı bekarlar bilmez. Üçüncü düşman evliliktir..." (Yıldız, s.59).* İki figürün evlilik anlayışlarının farklılığı ise ileride bu evliliklerinin bozulmasında büyük yer tutacaktır. İki figür arasındaki evlilik anlayışı farkı, evliliklerini şekillendirirken etkisini gösterecektir.

Odak figürün eşi, kocasına bağımlı olduğunu düşünmektedir ve kendi ekonomik bağımsızlığını kazanana kadar onun isteğine karşın herhangi bir şey yapmaz. *"Tapu işlemlerini tamamlayan karım, birkaç ay sonra anamı evden kovdu!" (Yıldız, s.61).* Kendine ait maddi bir varlığa sahip olan Eş figürü, eskiden kocasının onu aldatmasına dahi sesini çıkarmazken, *"(...)* anana sor istersen benim daha önce de ilişkilerim oldu mu?" *(Yıldız, s.79)* artık daha büyük riskleri göze alabilen hatta eşini karşısına alıp ona *"Cehenneme kadar yolun var!" (Yıldız, s.88)* diyebilen bir figüre dönüşmüştür. Bununla beraber odak figür de bu durumu alttan almak yerine eşine karşılık verip evden ayrılmayı tercih etmiştir. Bunun yanı sıra Anlatıcı ve eşinin evlilikleri çocuklarının da bu konu hakkındaki fikirlerinin şekillenmesinde etkili olmuştur. Anlatıcının oğlu bir ilişkide kocanın karısını aldatabileceğini ancak bu durumun açığa çıkmaması gerektiğini düşünmektedir, kızı ise en kısa sürede bu ortamdan kurtulmak için biriyle nişanlanarak evden ayrılmıştır.

Odak figürün çatıştığı bir diğer toplumsal değer ise aile ilişkileridir. Aile ilişkileri başlığı kendi içinde ikibaşlıkta incelenebilir. Bunlardan ilki baba-oğul ilişkisi olarak alınabilir. Yapıtta bu ilişki hem anlatıcı ve oğlu hem de babası ve anlatıcı ilişkilerinde görülebilir.

Anlatıcının babası ile ilişkisi anlayış üzerine kuruludur. Anlatıcı ve babasının ortak olarak yaşadıkları, onun kendisini babasıyla özleştirmesine sebep olmuştur. Anlatıcı babası gibi ailesine karşı bir sorumluluğu olduğuna inanmaktadır. Bu sorumluluk onun için ailesinin geçimin sağlamaktır ve odak figür, evden ayrılmasına rağmen bu sorumluluktan hiçbir zaman vazgeçmez. "*Benden buraya kadar. İnançla değil, ama sorumluluk duygusunun kaçınılmazlığıyla, bundan sonra, arabanızı arkadan iteceğim. Ölünceye kadar iteceğim. Babam gibi, ölünceye kadar... Ama dedim ya göstermelik sevgi kırbaçlarının altında yaşamayacağım.*" (Yıldız, s.148). Bunun yanı sıra babası ile olan ilişkisinin aksine anlatıcının oğluyla ilişkisi baba-oğul'dan çok öğretmen-öğrenci ya da iki arkadaşın ilişkisine benzer. Anlatıcı, oğlunun siyasi görüşünün oluşmasında etkili olmuştur. Ona kendi fikirlerini öğretmiş ve oğlu onun öğrettiklerinin peşinden gitmeyi seçmiştir.

"*Salt baba-oğul değil, arkadaşlık da biz... Yıllar boyu konuşurduk (...) Devrimci savaşımındaki gibi nasıl işini kolayını, ama çıkmazını seçmişsen, sevgide de kolayı, ömürsüz olanı mı seçiyorsun yoksa?*" (Yıldız, s.106). Babası ile olan ilişkisiyle, oğluyla kurduğu ilişkinin farklılığı yazarı bir çelişki durumuna düşürmüştür.

Yapıtta öne çıkan bir diğer aile ilişkisi de anne-çocuk ilişkisidir. Bu durum iki farklı ilişki üzerinden incelenebilir; Annesi ve Anlatıcı arasındaki ilişki ve Eş figürü ile çocukları arasındaki ilişki. Bu iki ilişki aslında temelden farklıdır. Anlatıcı için annesi, onu karşılıksız seven, babasının ölümünden sonra ona sahip çıkan ve destek olan bir figürken; Anlatıcının çocukları için anneleri, evdeki baskıyı, dayatılan düzeni ve sınırları ifade etmektedir.

"*Al baba, götür anamızı bir geziye... Gidin uzaklara... Biz de şöyle yuvarlanalım, şu camideymiş, müzedeymiş gibi yürüdüğümüz salonda... Yuvarlanalım üç kardeş. Ağabeyimiz sigara içsin... Ama küllü yere düşer korkusuyla, sigaranın küllü ucunu ağzına götürmeden,*

rahat rahat içsin..." (Yıldız, s.76). Odak figürün kendi annesi ile kurduğu ilişkiyle, çocuklarının anneleriyle kurduğu ilişki de onun çelişkisi ve sorgusuna bir neden olmuştur.

3.2. Toplum Düzeniyle Çatışma

Yapıt boyunca odak figür anlatıcı, toplum düzeni ve sistem ile çatışma içerisindedir. Odak figürün bu çelişkisi, uzam ve zaman ile ilişkilendirilebilir. Yapıt 1970'lerin sonlarında 1980 Darbesi öncesinde geçmektedir. Anlatıcı kişisi, bu dönemde kendini "devrimci" olarak adlandıran bir yazardır. Oğlunu da bu düşünce sistemiyle yetiştirmiştir. Anlatıcı kişinin, sorgulayıcı ve düşünen kişiliği de bu düşünce şeklinin benimsemesinde etkili olmuştur. Yapıt sürecinde Anlatıcı, pek çok kez sisteme ve kurumlara güvenmediğini söyler. Hatta yapıtta bazı davranış ve eylemleri bu durum ile özleştirilebilir. *"Acı tatlı günlerimiz oldu bu birliktelikte. Bilirsiniz, tanırınız beni, bu düzene karşı güvenim yoktur. Hiçbir kuruma... Ne güvenim, ne saygım..." (Yıldız, s.60).* Odak figürün karısına yaşadıkları evi hediye etmesinin sebebi budur. Anlatıcı ile eşi, Almanya'daki sistem ve düzeni gördükten sonra ülkelerine dönmek istememişlerdir. Üçüncü çocuğu istememelerinin de sebebi budur. Yaşadıkları ülkedeki düzen nedeniyle çocuklara bakabilecek biri bulamayacakları ve üçüncü çocuğun ekonomik olarak ihtiyaçlarını karşılayamayacakları düşüncesi bu kararda etkilidir. Üstelik odak figür yaşadığı ülkenin çocuklar için uygun olmadığına inanır.

"Dünyamız, çocuklar için ana karnından da dar. Gömül çıktığın yere. (...) Dünyaya ille de gelmek istiyorsan, git, başka ülkelere git. Çocukların, yeryüzüne, sevgisiz insanlar arasında gelmediği ülkelere git." (Yıldız, s.45-46).

Anlatıcının toplum ile çatıştığı bir diğer noktada gelenek ve alışkanlıklardır. Bu durumun ilk örneği, anlatıcının sevgilisi olduğunda ailesinden ve çevresinden aldığı tepkilerdir. Anlatıcıya göre sevgilisi olma durumu tamamen karısının annesini evden kovduğunda ondan aldığı sevginin yerinin doldurulmasıdır. Toplumdan ve ailesinden bu

duruma saygı göstermelerini beklemektedir. Ancak ailesinden bu tepkiyi alamamıştır ve hatta bu durum yüzünden gereksizce sorgulandığını düşünmektedir. *"Bak kızım, bana öyle geliyor ki, bu aşırı baskı ve sevgisizlikten ötürü, sen acele bir seçim yaptın."* (Yıldız s.84)

Yapıtta, odak figürün var oluş sorunu iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlardan ilki bireyin kendisi ile çatışması diğeri ise bireyin toplum düzeni ve sistem ile çatışmasıdır. Bu başlıklardan ilki sorumluluk, sorgulama ve kaçış olmak üzere üçe, ikincisi ise aile değerleriyle ve toplum değerleriyle çatışma olmak üzere ikiye ayrılarak incelenmiştir. İlk ana başlık; sorumluluk, sorgulama ve kaçıştan oluşmaktadır. Bu üç durumdan her biri bir diğerin tetikleyen niteliğe sahiptir. Odak figürün aldığı sorumluluklar onu sorgulamaya, yaptığı sorgulama ise onu bir kaçış yolu bulmaya iter. Odak figür hayatı boyunca pek çok sorumluluk almış ve bu yükü taşıyamamıştır, bu onu bir sorgu sürecine itmiş ve mutlu olup olmadığını ve neden bu şekilde yaşadığını sorgulamıştır. Bu sorguları onu olumsuz bir duygu durumuna sürüklemiş ve bir kaçış yolu aramıştır. Bulduğu bu kaçış yolları ise hayatının değişmesine sebep olmuştur. Bunun yanı sıra odak figür yapıt boyunca aile kurumu ve toplum düzeni ile çatışma halindedir. Odak figür aile kurumuna bir kurtuluş olarak bakmış ve erken evlenmiştir. Bu durum ilerleyen hayatında mutsuz olmasına yol açmıştır. Odak figür, ailesi ile bazı konularda çelişmesi, evliliğini ve diğer figürlerle ilişkisini sorgulayışı da bu durum ile ilişkilendirilebilir. Odak figürün toplum düzeni ile çatışmasında ise onun sisteme ve kurumlara güvenmeyişi etkilidir.

4. Sonuç

Bekir Yıldız'ın "Halkalı Köle" adlı yapıtında, odak figürün var oluş sorunu evlilik kurumu üzerinden işlenmiştir. Yapıtta odak figürün var oluş sorunu, “Bireyin Kendisi ile Çatışması ve “Bireyin Toplum ile Çatışması” olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Bu tezde, ana başlıklardan ilki, “Sorumluluk”, “Sorgulama” ve “Kaçış” olmak üzere üç alt başlıkta incelenmiştir. Yapıttaki olay örgüsünden de anlaşıldığı üzere, bu üç durum da birbirlerine tetikleyici özelliğe sahiptir. Odak figürün yaşamında üstlendiği sorumluluklar, bir süre sonra ona ağır gelmeye başlar bu durum, sorumluluk almayı sevmeyen kişiliği ile de birleşince odak figürü bir sorgulama sürecine iter. Bu sorgulama süreci sonucunda mutsuz olduğuna karar verir ve bir kaçış yolu aramaya başlar. İkinci ana başlık olan “Bireyin Toplum ile Çatışması” ise; “Aile Kurumu ile Çatışma” ve “Toplum Düzeni ile Çatışma” olmak üzere iki alt başlıkta incelemiştir. Burada bireyin ailesi ve toplum ile çatışmasının içinde bulunduğu var oluş sorununa etkisi işlenmiştir. Burada bireyin karakterinin içinde bulunduğu topluma uygun olmayışı ve onun değer yargılarıyla çatışmasının, var oluş sorununda etkili olduğu görülmüştür. Yapıtta odak figür sahip olduğu karaktere karşın kişiliği ile uyuşmayan toplumun değer yargılarını ve gerekliliklerini yerine getirmeye çalışmıştır. Buna ailesinin ekonomik sorumluluğunu alması örnek verilebilir. Bu durum onu sorgulama ve beraberinde gelen kaçış ile bir var oluş sorununa itmiştir. Yapıtta bireyin var oluş sorunu üzerinde karakterinin ve yaşamı boyunca aldığı karar ve sorumluluklarının çatışmasının etkili olduğu anlaşılmıştır.

5. KAYNAKÇA

- YILDIZ, Bekir. Halkalı Köle. Birinci Basım. İstanbul: Everest Yayınları, 2013